

Escoles de l'Ateneu (1920). La mestra és Mercè Prat i Torras (ACAN-AFMI, 1585)

PREGUNTES I RESPOSTES SOBRE L'EDUCACIÓ I L'ESCOLA DEL FUTUR

NÚRIA VINYALS I ABADAL

ELS REPTES DE LA NOSTRA EDUCACIÓ

L'octubre de 2016, dotze centres educatius de la comarca van sol·licitar participar en el programa Escola Nova 21. Durant els propers tres anys, els mestres d'aquests dotze centres faran una formació que els permetrà capgirar el model d'escola actual. L'equip de mestres d'aquests centres demostra una voluntat ferma d'esforç i de millora que revertirà en l'educació dels seus alumnes. Els mestres, amb aquesta nova mirada a l'educació i amb l'acompanyament d'altres professionals, gaudiran molt més de la seva feina; i trobaran més eines per despertar en els infants les ganes de descobrir el seu entorn a partir d'una experiència rica i variada.

Paral·lelament, cal esmentar les escoles i els professionals de l'ensenyament que, sense participar en aquest projecte, creuen fermament en l'educació, es formen cada dia i impulsen noves metodologies. A la comarca d'Anoia tenim escoles pioneres en noves metodologies docents, i mestres amb neguit que esmercen una part del seu temps de lleure a millorar el seu ofici per oferir una pràctica enriquidora tant als infants com a les famílies.

L'educació, a Catalunya, es troba en un moment dolç d'evolució. Parlem d'escoles que deixen de ser llocs on es prepara els alumnes per superar exàmens i esdevenen espais on s'empodera els infants. El mirall són els centres que treballen per projectes, que no utilitzen llibres de text com a base de l'aprenentatge i que no fan exàmens per avaluar els seus alumnes.

Una gran revolució, però que no és nova. Catalunya ha tingut un dels millors sistemes educatius del món, i unes escoles i associacions que tradicionalment han debatut sobre l'educació i l'han fet avançar. Molts coincidim que bona part del que diem innovar en definitiva és *recuperar* el que ja es feia fa cent anys. I ho fem incidint en les esclletxes que hi ha, perquè el sistema educatiu de Catalunya no gaudeix de plena autonomia —encara que ens ho vulguin vendre així—, ja que està supeditat a la legislació espanyola, actualment la LOMCE.

L'educació catalana i l'educació espanyola han seguit diferents trajectòries al llarg de la història. La nostra va ser pionera, innovadora i de referència durant uns anys fins que va patir un clar retrocés a partir de la Dictadura.

QUINA SOCIETAT VOLEM?

No descobreixo res si dic que actualment vivim, pensem i treballem de manera diferent a fa unes quantes dècades. I també tenim interessos diferents. Llavors, si el món ha canviat tant, perquè alguns s'entesten a continuar amb el tipus d'escola que van tenir durant la seva infantesa?

Per respondre la pregunta que encapçala aquest apartat hem de preguntar-nos quins valors perseguim avui i com vivim, de quina manera pensa la majoria de la gent, quines professions noves han emergit, com ens agrada entretenir-nos, quines aficions practiquem en sortir de la feina.

Només si som capaços de posar-nos d'acord en el model de societat que volem serem capaços de dissenyar l'escola que necessitem. Posar-se d'acord en el model de societat no és fàcil, i apareixen més preguntes. Per exemple: ¿creiem en una societat en què els valors senzills i nets predominin i siguin el potencial de cadascú de nosaltres? ¿Valorem que les persones siguin emprenedores, creatives, emocionalment estables? ¿Hem de formar infants i joves preparats per a un món canviant i sorprenent? ¿Cal que les persones coneguin el seu entorn i estimin i respectin la natura? En definitiva: ¿com ha de ser la generació que tirarà endavant el món d'aquí a uns anys? Pregunta que, en termes d'educació, implica plantejar-se com hem de preparar aquesta generació.

L'escola no pot ser una institució aïllada del món en què ens trobem immersos. Ha d'estar integrada en l'entorn i ha de ser sensible als temps. I, per sobre de tot, ha de proposar reptes i acceptar propostes.

QUINA ESCOLA NECESSITEM?

En el nostre entorn s'observen canvis importants: la irrupció de les noves tecnologies, el relleu en els valors predominants, la dificultat de predir el futur i l'aparició de realitats individuals i familiars complexes.

Gràcies a les noves tecnologies, la comunicació és immediata i la informació és només a un clic. Els infants estan immersos de ple en l'entorn digital i dominen tant el maquinari com el programari. Sorgeix la pregunta de si les escoles estan preparades per a aquesta realitat i si els mestres tenim més o menys coneixements que els infants en aquest àmbit. També cal veure si l'escola aprofita prou bé les noves tecnologies i quin ús donem als ordinadors i a la sala d'informàtica —si n'hi ha— de les escoles. I, lògicament, una pregunta recurrent: ¿permetem que els alumnes utilitzin el mòbil o la tauleta a classe com a eines de recerca i font de coneixements?

La manera de concebre la vida ha canviat. Pensem si els valors que predominen en el món són els que volem la majoria de la població per als nostres infants. En aquest sentit, l'escola ha de procurar fer persones millors, més respectuoses amb els altres i amb l'entorn, que es valorin a ells mateixos, que coneguin les seves emocions, i que siguin capaces de controlar les seves reaccions. Possiblement, no dediquem prou temps a abordar aquestes qüestions i situar-les com a prioritat. Hem de concloure de què depèn la felicitat i com podem des de l'escola contribuir que els infants i joves siguin feliços.

El món en què vivim es transforma a una velocitat vertiginosa, i és impossible predir les necessitats de la humanitat d'aquí a vint o trenta anys. Per tant, és difícil preparar amb continguts prefixats els infants i joves d'avui, que seran els adults de demà. Molts de nosaltres coincidim a assenyalar que necessitem persones resolutives, capaces de trobar resposta a reptes variats, enginyoses, imaginatives, que no tinguin por de provar i equivocar-se unes quantes vegades. Perquè el món laboral, associatiu i de relacions així ho demana.

Finalment, l'entorn es caracteritza per la presència de realitats individuals i familiars complexes, amb orígens i creences molt diferents. I no només cal respectar aquesta realitat sinó que hem de plantejar-nos com aquesta varietat ens pot enriquir.

COM APRENEM AVUI?

El model d'escola amb el qual vam estudiar la majoria de nosaltres no és vàlid actualment. Cal adaptar-lo al moment que vivim, tenint en compte diverses qüestions.

Avui dia, els infants tenen un bagatge informatiu ferm i la capacitat d'accedir fàcilment als coneixements, cosa que fa obsoleta la figura del mestre transmissor. Alhora tenen uns interessos i

unes necessitats molt diverses, que cal respectar i valorar, de manera que un mateix sistema no és bo per a tothom. Així mateix, desenvolupen unes capacitats més que no d'altres.

Els nostres fills no sols poden aprendre d'una altra manera, sinó que ho han de fer per adaptar-se al món del segle XXI. S'ha acabat el model tradicional. L'escenari és un altre i el guió també. Ja no es tracta d'ensenyar-los, sinó que aprenguin. Educar no és transmetre coneixements ni adocrinar, sinó contribuir al màxim desenvolupament de les competències de cadascú.

QUÈ ESPEREM DELS ALUMNES?

Ja des de ben petits, els infants tenen interessos propis, fruit del seu bagatge personal. A l'escola hem d'alimentar-los i contribuir a mantenir la curiositat que tenen, a fer que es plantejgin preguntes i en busquin la resposta. Hem de proposar-los reptes que hagin de superar i donar cabuda als seus propis reptes.

A l'escola veiem l'infant com una persona capaç, amb opinió i decisió, i a la qual devem un respecte, a ell i a la seva evolució. En valorem la vitalitat, les ganes de començar el dia i descobrir, el coneixement de si mateix i l'autoestima, el respecte pels altres i per l'entorn, l'alegria, el moviment. Creiem i confiem en els alumnes. Els deixem fer, reconeixent la màxima: «Va aconseguir-ho perquè al seu voltant no hi havia ningú que li fes pensar que no podria sortir-se'n».

Els nens i nenes han de ser protagonistes del seu aprenentatge. Cal que abandonem la idea que l'infant és un sac buit al qual s'han d'anar administrant coneixements seguint un ordre, i que incorporem la idea que l'infant és com un foc ardent. En aquest escenari de respecte, l'infant és el protagonista del seu itinerari i, per tant, pot escollir l'activitat a desenvolupar en cada moment i en què vol aprofundir. Els nens i les nenes han de conèixer el món proper des de la vivència prò-

pia i s'han de sorprendre d'allò que passa al seu voltant. I han de saber comunicar-ho als altres utilitzant diferents mitjans (oral, escrit, a través d'un dibuix, un esquema, una construcció...). Conèixer i comunicar el que anem coneixent són els dos punts bàsics de l'educació.

QUINA ÉS LA FUNCió DELS MESTRES?

Per a la tasca d'educar necessitem mestres entusiastes, amants absoluts de la seva feina. Que estimin la quitxalla, que gaudeixin investigant i creant condicions per a l'aprenentatge. Que dediquin part del seu temps lliure a formar-se, a aprendre i a preparar noves activitats engrescadores. Mestres amb el somriure a la boca per rebre el nou dia i encomanar el goig de viure. Persones amb dolcesa, cultura i valors admirables.

Si l'infant construeix nous aprenentatges a partir de la interacció amb l'entorn (tocar, parlar, provar, pensar, jugar, equivocar-se, comprovar...), als mestres ens correspon cercar espais educadors o crear-los. Els mestres acompanyem el seu aprenentatge, els guiem i ajudem.

Els mestres no hem de ser els protagonistes de l'aula, ja no som majoritàriament transmissors de coneixements. Tampoc no som el referent únic d'un grup d'infants.

COM S'HI IMPLIQUEN LES FAMÍLIES?

Les famílies deixen a l'escola el seu tresor més preuat i els mestres hem de correspondre a la confiança que ens fan. Tots els infants tenen o bé una família que els estima o algú que els espera i valora a la sortida de l'escola.

L'educació dels infants és una responsabilitat compartida. No ens dividim la feina; ens complementem. És important que la família conegui i valori la tasca que es fa a l'escola i recíprocament doni a conèixer qüestions de l'àmbit domèstic.

Entre la família i l'escola es fa necessària la complicitat, la cohesió, la col·laboració i la comunicació. Si les famílies coneixen la línia metodològica de l'escola, entendran millor les activitats que s'hi fan i comprendran per què els infants porten a casa un material i no un altre. Si les famílies estan informades dels projectes que els seus fills tenen entre mans, així com dels seus avenços, podran participar-hi i aportar informació, material, experiència. El coneixement dona seguretat. D'altra banda, els mestres hem de veure les famílies com a coprotagonistes de l'aprenentatge dels seus fills i no pas com a fiscalitzadors de la nostra feina. És un error que els mestres creguin que les famílies són responsables d'educar i l'escola d'ensenyar; també és un error que les famílies creguin que l'escola és responsable d'educar i no només d'ensenyar. Totes dues parts som agents que participem en l'ensenyament i l'aprenentatge i ens hi correspon responsabilitat i compromís.

Actualment hi ha molts mitjans que faciliten la comunicació entre les famílies i l'escola. No sols hi ha la comunicació presencial, sinó també els correus electrònics, els blocs, les agendes, les notes... Cal donar valor als àlbums i també al contingut dels canals audiovisuals.

QUÈ DEMANEM A LES INSTITUCIONS DEL PAÍS?

D'entrada, els demanem que creguin en l'educació com a inversió prioritària per a un país. Tenir infants i joves preparats, ben formats, assegura una qualitat de vida i un futur molt millor per a tothom. Ells són les noves generacions. Hem d'apostar per ells.

Creure fermament en l'educació significa, entre d'altres coses, dedicar-hi recursos econòmics i legislatius: d'una banda, no canviar les lleis d'educació cada vegada que canvien els governs; i de l'altra, dotar els centres educatius de personal i material adequats. Quan Catalunya tingui capacitat plena per legislar, caldrà un pacte d'estat

entre totes les forces polítiques i tots els agents implicats en l'educació que sigui ferm, concret, agosarat i durador.

De les institucions també esperem una aposta decidida per la formació inicial i permanent del professorat. És imprescindible que els mestres trobin espais on compartir experiències i nodrir-se dels coneixements dels altres per fer-los seus i aplicar-los a les aules. Des del departament d'Ensenyament s'ha d'apostar per la formació continuada i gratuïta dels mestres. Quan la formació dels professionals de l'educació requereix que hi posin una part del seu temps lliure o diners propis estem posant en seriós perill la modernització del sistema.

QUÈ HAN D'APRENDRE ELS INFANTS?

Els continguts mínims orientatius que s'han de tractar amb els infants i les competències o capacitats que han d'assolir a l'escola estan recollits en la normativa del departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. Tots els mestres haurien de dominar aquest reglament. Però molts d'ells ho consideren feixuc, teòric, molt llarg, amb un llistat infinit de continguts, objectius i competències a treballar. Recomano abandonar aquesta concepció i fer nostre el que diuen les orientacions del departament; ens sentirem més alleugerits i alhora més segurs d'allò que es proposa que aprenguin els infants, com ho podem fer, com ho avaluarem...

Les famílies haurien de conèixer-ho també, encara que sigui per sobre, perquè sabent-ho potser entendran millor el tarannà de l'escola actual, què s'aprèn i com. Sovint els de casa esperen de l'escola el que ells van rebre i donen importància a allò a què donaven importància en el seu temps. Si canviem la manera de concebre l'ensenyament-aprenentatge, hem d'explicar-ho bé a les famílies.

Els mestres hem de dibuixar l'itinerari a seguir, conjugant el currículum d'educació i el respecte cap a l'infant i el seu aprenentatge. El

requisit indispensable perquè hi hagi aprenentatge és que aquest estigui lligat a l'emoció. Si l'infant se sent atret per descobrir, si se li donen ales perquè investigui, provi, doni respostes a allò que l'encurioseix, hi haurà aprenentatge. Altrament, no n'hi haurà. El paper del mestre és bàsic: ha de transmetre passió per l'objecte d'estudi i ha de ser creatiu en el disseny de situacions d'aprenentatge. No hi ha res més enganyós que un infant que no gaudeix a l'escola, que reproduïx els continguts que li han dictat i que resol les tasques que li demanen sense energia. Cal que l'aprenentatge sigui significatiu i funcional, que el relacionem amb els coneixements que té l'alumne, i que l'activitat serveixi per donar resposta a fets reals.

Els continguts que tenen més força són els referents a la descoberta de l'entorn i al coneixement del medi natural i social. És important que l'infant capti què hi ha al seu voltant, ho entengui, en gaudeixi i expressi els nous continguts amb els diferents llenguatges (verbal, matemàtic, plàstic, musical...). Però perquè això sigui així és indispensable un bon coneixement d'un mateix, de les emocions i de les reaccions, i el domini del cos.

COM HAN D'APRENDRE-HO?

Com posem a l'abast dels infants aquests aprenentatges? Hi ha diverses metodologies, i cap d'elles no és intrínsecament bona o dolenta. Cal que apliquem la metodologia que veiem que s'ajusta millor als infants que tenim, a l'escola, al context... Algunes d'elles són:

- **Treball per projectes o projectes de treball:** es decideix un tema, generalment proposat i/o acceptat pels mateixos infants, i s'utilitzen les diverses disciplines amb la finalitat d'assolir un bon aprenentatge. Els infants fixen l'objecte d'estudi i l'itinerari que seguiran. El mestre els acompanya i posa al seu abast eines per a l'èxit.
- **Aprenentatge basat en preguntes:** el mestre

fa una pregunta i els infants s'han d'endinsar en un procés d'estudi que els permeti resoldre-la. El treball pot durar setmanes, durant les quals el mestre guia l'aprenentatge.

- **Aprenentatge cooperatiu:** es valora el treball en equip, la capacitat d'organitzar-se la feina, de ser autònoms, de comunicar-se amb els altres, d'arribar a acords. Aquesta tècnica és compatible amb les altres metodologies.

- **Aprenentatge basat en intel·ligències múltiples:** es posen a l'abast dels infants diferents espais, materials i tècniques a fi de descobrir quina intel·ligència o habilitat desenvolupa cada infant per sobre de les altres (per exemple, lingüística, intrapersonal, interpersonal, cinestèsica, naturalista, etc.), de manera que puguem ajudar-lo a desenvolupar-la plenament i que l'ajudi a estimular les altres intel·ligències o habilitats.

- **Ambients de treball/espais:** es tracta d'espais creats específicament per desenvolupar una sensibilitat per sobre de les altres. A cada escola hi ha diferents espais i els infants hi poden accedir (per exemple, sala de la calma, laboratori, sala de llum, espai sensorial, espai de llenguatge, taller artístic, etc.). En cada espai pot haver diferents racons amb propostes temàtiques.

- **Flipped class (en català, classe invertida):** els alumnes preparen la teoria a casa i el temps a l'aula es dedica a resoldre dubtes i a comentar o discutir.

Dins dels contextos que hem anomenat, els llibres de text ja no són l'eina única per a la cerca i transmissió de coneixements i per al desenvolupament de les activitats, però no han de desaparèixer de les aules perquè poden aportar informació interessant per a l'aprenentatge dels alumnes.

És a dir, en un espai amb infants amb diferents inquietuds i interessos, hem de ser capaços de proposar activitats diverses que engresquin els uns i els altres. En aquest context, usar el mateix llibre de text i les mateixes fitxes per a tots no

és una bona eina pedagògica. Cada vegada més el desenvolupament de les sessions i l'itinerari que seguirà un tema és imprevisible, perquè d'una activitat en deriva la següent i és totalment diferent en funció dels infants que la impulsin. Els llibres de text —com els coneixem fins ara— esdevenen eines de consulta interessants per la informació que aporten amb un llenguatge planer. Al dia a dia cal afegir-hi situacions d'observació i exploració reals per assimilar la informació que cerquem; a l'escola amb elements propis de l'entorn i amb sortides periòdiques al municipi que ens aportin respostes i noves preguntes, que ens estimulin el goig d'observar, descobrir i aprendre.

El debat «deures sí o deures no» és una mica «totalitari». Cal introduir molts matisos, fruit de fer-se preguntes addicionals: quin tipus de deures han de fer els infants a casa? Quant temps els haurien d'ocupar? Quin és el paper de les famílies en aquesta tasca individual?

Cal promoure l'hàbit de l'estudi a casa, però no necessàriament s'aconseguirà amb els deures mecànics i repetitius que majoritàriament tenen els infants, ans al contrari. Si l'aprenentatge a l'escola se centra en la descoberta i la resolució de dubtes i problemes, la tasca a casa —en tot cas— ha de complementar-la. D'aquesta manera, els deures inclourien activitats com llegir, anar al teatre, fer una cabana o anar a veure una posta de sol, entre d'altres, que els aportarien informació per avançar el treball iniciat.

Els deures es converteixen sovint en males estones per a infants i familiars perquè se'ls fan llargs, pesats, repetitius, no hi troben el sentit, no són atractius... I molt probablement provoquen l'efecte contrari a allò per a què han estat pensats: avorrir i desmotivar. Cal donar la volta als deures i que agafin un altre estil. ¿De debò pensem que els infants que han passat cinc o sis hores a l'escola necessiten estudiar encara més al cap del dia? ¿Quin estona tenim per a l'oci, per a la família, per altres activitats?

Un altre factor prou important per menystenir els deures és perquè augmenten les diferències socials: hi ha infants a qui els seus pares ajuden en la feina proposada i en l'estudi i hi ha infants a qui ningú no els pot ajudar a casa perquè no hi són o perquè no en tenen els coneixements; pensem en les famílies immigrades, famílies humils...

COM HEM D'AVALUAR ELS ALUMNES?

La millor avaluació és el dia a dia de l'infant. Cal observar com es desenvolupa en les habilitats que volem promoure, com aplica els coneixements adquirits en les noves situacions i quines habilitats socials i comunicatives té. Per això no cal posar qualificacions numèriques o utilitzar paraules difícils d'entendre («assolit plenament», «gairebé assolit», «excel·lent baix») en les valoracions. I entenem l'avaluació com a part del procés d'aprenentatge i no com a culminació. Saber què pot fer un infant ens dóna informació per fer-lo avançar encara més, i conèixer on s'encalla ens permet reajustar la tasca educativa per facilitar l'assimilació de nous coneixements i habilitats.

Respecte a les correccions dels infants de primària en endavant, en revisar una tasca per part del professor, proposo remarcar allò que han resolt molt bé i allò que haurien de millorar, segurament en un escrit annex. És molt més productiu, engrescador i agraït per a l'infant que ho rep que no pas la nota numèrica acompanyada d'algunes rectificacions. Confesso la meva animadversió envers el bolígraf vermell; la veritat, prefereixo el bolígraf verd.

L'avaluació tradicional, entesa amb exàmens, proves, controls i altres eufemismes, provoca estrès als infants i a les seves famílies, i resta temps per fer d'altres activitats més productives en l'ambient escolar. Quins són els elements que té en compte el professor per qualificar l'estudiant? En quina proporció influeixen els deures, exàmens, treballs, actitud...? Incideixo en el paper

de l'alumne també en l'avaluació. Si realment el considerem protagonista en el seu aprenentatge, també ho serà en el moment de valorar com ha anat. Entren en joc les autoavaluacions: reflexions personals del procés, rúbriques, valoració de l'esforç, consecució dels objectius proposats i també què pensen els companys de la seva aportació al grup.

QUIN ÉS EL MILLOR HORARI ESCOLAR?

El debat de l'horari escolar aflora de manera recurrent. Es parla de tres opcions: fer jornada continuada, plegar abans a la tarda o distribuir l'horari en dues franges, com fins ara.

La decisió que es prengui ha de tenir en compte d'altres factors. No només és una qüestió de l'escola. També és decisió de país, de com concebem el temps laboral, el temps per a la família i el temps per a l'oci i la cultura. Òbviament, els horaris escolars no poden estar supeditats als horaris laborals de les famílies, però hem de resoldre el problema de les llargues jornades laborals dels pares fora de casa.

Cadascuna de les opcions té pros i contres. Cal preguntar-se en què afavoriria als infants que tinguessin escola fins a les dues o les tres de la tarda, i a què dedicarien la tarda. Si la resposta és que podrien estar amb la família a casa, gaudint de la mútua presència, o anar a la biblioteca, al cinema, a passejar per la muntanya, o fer activitats diverses... segurament hi hauria consens a compactar l'horari. Si la resposta és que la majoria de pares a aquestes hores no poden estar amb els seus fills i els han de deixar a cura de tercers una bona estona més, potser és millor no tocar res. Per això insisteixo que com a país ens plantegem tots els horaris: els de feina, els d'obertura dels comerços, els d'atenció a les institucions, els dels centres culturals i d'oci... I la relació amb el poder adquisitiu de la gent.

També cal plantejar-se la distribució de les activitats dins de la graella de l'horari escolar.

Aula de l'Institut Garcia Fossas, a l'avinguda de Balmes. Foto Procopi Lluçà (ACAN-AFMI, 135)

Actualment hi ha la tendència a no fragmentar en unitats de temps que corresponen a àrees; és a dir, a no trencar el matí en tres o quatre sessions diferents cadascuna de les quals correspon a una matèria, de manera que no hi ha relació entre una sessió i l'anterior i la següent. Aquest sistema trenca l'objecte d'estudi contínuament, la qual cosa crea neguit entre els mestres i els alumnes per la manca de temps.

Per crear un clima d'acollida i benestar, ens ajudarà comptar amb sessions més llargues, amb l'acompanyament d'un mestre de referència —o de dos sempre que es pugui— al llarg de les quals es treballi més d'una àrea de coneixement simultàniament. Es tracta d'un treball globalitzat en el qual cada infant segueix el seu ritme d'aprenentatge mogut per la descoberta de nous conceptes i la resolució de reptes.

Proposem-nos dedicar temps, per una part, a la relació amb els companys d'edat i grup i, per l'altra, a les diferents propostes d'aprenentatge entre nivells. Disposar de franges horàries àmplies suposa que l'exploració i el gaudi conjuguin amb la tranquil·litat. Un exemple: arribar esglaonadament a partir de les 9 del matí, entrar a l'escola acompanyats de música, retrobar-se amb els companys i conversar espontàniament. A continuació es presenta el dia a l'aula de referència i els alumnes

s'organitzen en grups de treball i fan activitats amb altres companys i en altres espais. El dia es tanca també a l'aula de referència.

HEM DE CONTINUAR FENT CLASSE A LA CLASSE?

La meua opinió és que hem d'abandonar el terme *classe* tan aviat com sigui possible. Pensar que els infants han d'anar a *classe* per aprendre té connotacions molt negatives, entre elles el trinomi cadira-taula-pissarra com a eina bàsica de l'ensenyament. Entrar a una classe i constatar que l'espai està envaït per taules i cadires, disposades geomètricament configurant un espai estàtic, i orientades a la pissarra anul·la l'acció en els infants, limita les relacions entre iguals, indica que allò important a aprendre ho trobarem a la pissarra i manifesta que tots els infants estaran fent el mateix al mateix moment. En definitiva, reforça el paradigma aula-nivell.

Sóc partidària dels espais d'aprenentatge. Si canviem el concepte de classe pel d'espai o ambient, les activitats i les possibilitats associades són totalment diferents.

Veig un espai amb algunes taules i cadires, preferentment de fusta natural, no disposades en l'espai central de la classe, com a protagonistes. I veig propostes d'activitat distribuïdes arreu de la sala: material per a la descoberta, per a la investigació, per al joc, per a la comunicació i per a la creativitat. Hi ha infants de diferents edats que poden accedir a una o altra proposta. D'aquesta manera, en un mateix espai es poden fer activitats diferents de forma simultània. Es respecten els interessos i els ritmes dels infants i entra en joc el motor de l'aprenentatge: la motivació i l'emoció per descobrir.

Amb aquesta visió a l'escola hi pot haver tants espais d'aprenentatge com mestres, tantes possibilitats com imaginació tingui el professional que els dissenya. Hi ha sales orientades a una disciplina o a un treball específics i altres on conflueixen

diferents àrees del saber. No costen d'imaginar, doncs, l'espai de matemàtiques, l'espai de llengua, el laboratori d'infantil o primària, el taller de plàstica... Però també la sala de llum, la sala de la calma, la sala de l'expressió, la sala del joc simbòlic, la sala de l'ambient musical... Els espais poden canviar periòdicament perquè l'objecte d'estudi està avançant i hem anat modificant la zona de treball o perquè l'activitat que havia determinat la distribució ja ha ens ha proporcionat el resultat que preteníem.

Insisteixo a prestar molta atenció al mobiliari, a la il·luminació i fins i tot a molts petits detalls que ens ajudaran a crear un ambient càlid i confortable, al qual els infants tindran ganes d'anar, i on se sentiran bé. Una companya meua té una frase en aquest sentit: «T'agradaria tenir a casa teua aquest espai/mobiliari que et sembla tan bonic? Si la resposta és que sí, l'espai/mobiliari és bo per a l'escola».

D'acord amb aquesta manera de concebre l'aprenentatge, les sales d'una escola estan dissenyades per propiciar aquest intercanvi d'experiències i esdevenir zones d'aprenentatge actiu. No parlo en subjuntiu, sinó que parlo en present d'indicatiu: tenim escoles a la nostra comarca que ja treballen d'aquesta manera i els resultats són altament satisfactoris.

Posem-ne un exemple. En un espai d'educació infantil (3-5 anys), avui hi ha rampes de fusta, unes de més llargues, d'altres no tant, i amb diferents pendents. També hi ha una panera de material: bigudins de plàstic, cons de plàstic, rotlles de paper de vàter, capsetes amb costats plans, taps de ferro, pilotes de *poréspan*, de tennis, de goma... El mestre ha pensat que s'hi pot explorar el desplaçament dels objectes en un pla inclinat, la velocitat que agafen, els objectes que rodolen i els que no. No cal dir res, els infants sols trobaran què s'hi pot fer. En un altre lloc hi ha oueres de cartró i botons de colors i mides diferents. Segurament els infants els classificaran per colors, faran sèries i gradacions de colors.

Damunt d'una estora hi ha peces geomètriques que serveixen per compondre formes senceres (cercles, quadrats). També hi ha una zona coberta amb plàstic, un bol de cacau en pols i peces de formes diferents al costat. Es proposa que juguin a estampar les formes dels objectes. Es tracta de posar a l'abast dels infants conceptes que descobriran mitjançant l'acció i amb la participació de l'adult, que els proposarà reptes o els farà preguntes en funció de la descoberta que estan fent. Són exemples senzills, però engrescadors tant per al mestre com per als infants.

EL PATI ÉS UN ESPAI DE JOC O UN ESPAI D'APRENTATGE?

A les escoles hi ha d'altres espais, com els passadissos, que es poden utilitzar per fer activitats més dinàmiques, i el pati. Es tracta de creure que també s'aprèn fora de l'aula i que aquests són un espai més d'aprenentatge.

Certament al pati es conjuguen els dos conceptes. És espai de joc i d'aprenentatge alhora. S'hi fomenten les relacions amb els objectes, amb els companys i amb la natura. S'hi juga i s'hi comparteixen experiències amb infants de diferents edats. També s'hi troben elements naturals que ens donen molta informació i ens provoquen preguntes: el terra humit, els tolls, les fulles a terra, els animalons que s'amaguen sota les herbes o puguen pels troncs dels arbres, els núvols que passen, el color del cel...

No oblidem les sortides a l'exterior, als voltants de l'escola. Tant en ambients rurals com en ambients urbans hi ha moltes possibilitats de descoberta que no podem deixar escapar. Anar a visitar l'obrador d'un forn de pa, fer una volta pel mercat, passejar pel Rec, veure les traces d'animals, observar els canvis en la natura, anar a jugar a un parc, buscar forats on s'amaguen animals, penjar casetes per a ocells, anar a buscar bolets, assistir a un concert d'orgue a l'església, visitar la biblioteca

del municipi, pujar al campanar i tocar les campanes... Són alguns exemples que evidencien com és de ric el nostre entorn i què en podem aprendre.

L'ESCOLA QUE VOLEM

L'escola del nostre país serà una escola debatuda i consensuada per la comunitat educativa, emparada en una legislació aprovada per la majoria de les forces polítiques, si no per totes, i vigent durant força anys. Una escola catalana i en català, amb respecte i coneixement d'altres llengües funcionals. Disposarà de mestres ben formats, apassionats de la seva feina; amb famílies que creuen en l'educació i en l'escola com a institució; i amb alumnes desperts i engrescats que cada dia es lleven amb ganes de descobrir. Estarà integrada a la ciutat, al poble, al barri, amb repercussió als mitjans de comunicació i sensible als corrents socials.

A Catalunya vam plantar la llavor fa anys i el fruit es va veient en moltes escoles i en la contribució d'institucions i associacions que aposten fermament pels nous corrents en l'educació. A les portes de la nova República, albiro un país renovat i modern on l'aspiració dels educadors és que aquestes noves tendències s'estenguin a la gran majoria d'escoles del país i s'hi consolidin.

NÚRIA VINYALS I ABADAL (Carme, 1974) és una mestra apassionada per la seva feina. Actualment exerceix al cicle d'infantil a l'escola Marquès de la Pobla, de Capellades. És present en diversos ambients de renovació pedagògica. Formadora de mestres i divulgadora. Ha estat membre del secretariat nacional de l'ANC i està vinculada a diversos projectes socials i culturals del nostre país.